

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

**ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ
“ХОРОВА ЛІТЕРАТУРА”**

**Методичні рекомендації
для студентів вищих навчальних закладів
культури і мистецтв I–II рівнів акредитації**

**Спеціальність
“Народна художня творчість”**

**Спеціалізація
“Народне пісенне мистецтво”**

Київ 2007

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

**ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ХОРОВА ЛІТЕРАТУРА”**

Методичні рекомендації
для студентів вищих навчальних закладів
культури і мистецтв I–II рівнів акредитації

Спеціальність
“Народна художня творчість”

Спеціалізація
“Народне пісенне мистецтво”

Київ 2007

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру
навчальних закладів культури і мистецтв України

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ХОРОВА ЛІТЕРАТУРА”

Методичні рекомендації

для студентів вищих навчальних закладів культури і мистецтв I–II рівнів
акредитації. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2007. – 24 с.

Укладачі: **О. О. Кобзева, С. С. Кобзев** – викладачі ОКЗ
“Харківське училище культури”

Рецензенти: **В. І. Ірха** – професор, зав. кафедрою хорознавства та
хорового диригування Харківської державної академії
культури, заслужений діяч мистецтв України
М. С. Кренців – викладач Київського обласного
училища культури і мистецтв

Редактор **Є. Д. Колесник**

Відповідальний
за випуск **Т. Ф. Стронько**

Навчальне видання

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк ризографічний
Ум. друк. арк. 1,4. Наклад 100 прим.

ПП “НОВА КНИГА”

21029, м. Вінниця, вул. Квятека, 20;

Тел./факс: (0432) 52-34-82, 52-34-81

E-mail: zbut@novaknyha.com.ua

Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 2646 від 11.10.2006 р.

© Державний методичний центр
навчальних закладів культури
і мистецтв України, 2007

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У контексті сучасних вимог до вищої освіти, покликаної готувати висококваліфікованого фахівця культурно-дозвілдової діяльності, зокрема, керівника народного хорового колективу, особливого значення набуває самостійна робота студента.

За браком часу на заняттях в аудиторії і необхідністю глибшого вивчення перлин хорового мистецтва, студентам пропонується прослуховування хорових концертів, п’єс, хорових сцен з опер, обробок народних пісень і таке інше у позааудиторні консультативні години (в кабінеті спеціальних дисциплін, бібліотеці з музичним фондом і т. п.).

Теми щодо самостійного вивчення базуються на знаннях, отриманих студентами з таких навчальних дисциплін: “Музична література”, “Аналіз музичних форм”, “Хорознавство та методика роботи з хоровим колективом”, “Хоровий спів”, “Диригування” тощо. Деякі теми виносяться на самостійне вивчення з урахуванням регіону.

За допомогою тем для самостійної роботи студенти можуть більш якісно підготуватись до аудиторних занять, глибше засвоїти фактичний матеріал з навчальної дисципліни, ознайомитися з кращими зразками української та світової хорової літератури, сформувані високі критерії художнього смаку, необхідного при доборі репертуару і в практичній діяльності з хором або ансамблем.

Структура завдань до самостійної роботи включає:

- назву теми самостійної роботи;
- мету самостійної роботи;
- літературу з теми, нотну літературу;
- технічні засоби навчання;
- завдання студентам;
- питання для самоперевірки;
- методи контролю.

РОЗДІЛ I

Тема 2. Знаменний, строчний, партесний спів, партесний концерт (2 год.)

Мета самостійної роботи: ознайомитись практично з музичними прикладами знаменного, строчного, партесного співу та партесного концерту.

Література:

1. *Архімович Л., Каршишева Т., Шеффер Т.* Нариси з історії української музики: 2-т. – К., 1964. – Ч. 1. – 308 с. – Ч. 2 – 309 с.
2. *Романовский М.* Хоровой словарь. – М., 1972. – С. 24.
3. *Усова И.* Хоровая литература. – М.: Музыка, 1983. – С. 67–69.

Технічні засоби навчання: платівки.

Завдання для контролю засвоєних знань:

1. Прослухати твори: “Старовиний розспів” (розшифровка М. Бражникова), “Херувимская” (Невідомий автор XVI–XVII ст.), “Урочистий піснеспів на 4 голоси” (М. Ділецький).
2. Визначити особливості знаменного, строчного та партесного співу.

Питання для самоперевірки:

1. Назвіть жанри хорової літератури.
2. Дайте визначення “знаменний”, “строчний”, “партесний спів”, “партерний концерт”.
3. Назвіть етапи розвитку хорового співу.
4. Який за типом хор виконував твори зазначених стилів (знаменний, строчний, партесний)?
5. У чому полягають особливості знаменного, строчного та партесного співу?

Методи контролю: комбіноване та індивідуальне опитування.

Тема 3. Хоровий концерт XVIII століття (4 год.)

Мета самостійної роботи: ознайомитися з творчістю композиторів XVIII ст., які працювали в жанрі “хоровий концерт”.

Література:

1. *Архімович Л., Каршишева Т., Шеффер Т.* Нариси з історії української музики: 2 т. – К., 1964. – Ч. 1. – 308 с.
2. *Герасимова-Персидська Н.* Хоровий концерт на Україні в XVII–XVIII ст. – К.: Музична Україна, 1978. – 137 с.
3. *Музыкальная энциклопедия.* – М., 1978. – Т. 1. – С. 319, 543, 698.
4. *Усова И.* Хоровая литература. – М.: Музыка, 1983. – С. 67–69.

Технічні засоби навчання: платівки.

Завдання для контролю засвоєних знань:

1. Прослухати хорові концерти М. Березовського “Не отвержи мене во время старости”, А. Веделя “Концерт № 3”, Д. Бортнянського “Концерт № 24”.
2. Зробити коротку характеристику щодо тематики, стилю виконання.

Питання для самоперевірки:

1. Що таке хоровий концерт? В якому столітті виник жанр хорового концерту?
2. Чим відрізняється “партесний” концерт від “хорового”?
3. Які композитори працювали в жанрі хорового концерту?
4. Назвіть особливості стилю хорових концертів Березовського, Веделя, Бортнянського (тематика, кількість частин, наявність контрасту).
5. Чому хорові концерти Березовського, Веделя, Бортнянського виходили за межі церковного богослужіння?
6. В яких жанрах, окрім хорового концерту, працював Д. Бортнянський?

Методи контролю: комбіноване та індивідуальне опитування.

Тема 4. Оперно-хоровий жанр композиторів XIX ст. Хори з опери С. С. Гулака-Артемівського “Запорожець за Дунаєм” (2 год.)

Мета самостійної роботи: ознайомитися із творчістю видатного українського композитора С. С. Гулака-Артемівського та хорами з опери.

Література:

1. *Архімович Л., Карішева Т., Шиффер Т.* Нариси з історії української музики: 2-т. – К., 1964. – Ч. 1. – С. 123–131.
2. *Архімович Л.* Українська класична опера. – К., 1957. – 311 с.
3. *Оперные либретто.* Т. 2. – М.: Музыка, 1971. – С. 143.
4. *Кауфман Л. С. С.* Гулак-Артемівський. – К., 1962. – С. 92.
5. *Хрестоматія з хорового диригування.* – К.: Музична Україна, 1961. – С. 33.

Технічні засоби навчання: аудіозапис.

Завдання для контролю засвоєних знань: прослухати хорові сцени з опери “Запорожець за Дунаєм”: “Ой збирайтесь працювати”, арія Андрія з хором “Блаженний день”, арія Оксани з хором “Там за тихим за Дунаєм”.

Питання для самоперевірки:

1. Що собою являє сюжет опери “Запорожець за Дунаєм”?
2. Назвіть три основні лінії розвитку опери “Запорожець за Дунаєм”.
3. Проаналізуйте хорові сцени щодо їх тематики, особливостей хорової фактури, музичної мови композитора: арія Андрія з хором “Блаженний день”, арія Оксани з хором “Там за тихим за Дунаєм”, “Ой збирайтесь працювати”.
4. Які види хорів використовує С. С. Гулак-Артемівський в опері “Запорожець за Дунаєм”?
5. Які форми хорових сцен з обумовленого завдання вам відомі?
6. У чому полягають риси народно-пісенної творчості в хорових епізодах?

Методи контролю: співбесіда.

Тема 5. Творчість композитора П. І. Ніщинського (1 год.)

Мета самостійної роботи: ознайомитись зі збіркою “Вечорниці” П. Ніщинського.

Література:

1. *Довженко В.* П. І. Ніщинський. – К., 1955. – 77 с.

2. *Ніщинський П.* Вечорниці. – К.: Музична Україна, 1986. – 45 с.
3. *Луговенко В., Ніколаєва Н.* Українська хорова література. – К.: Музична Україна, 1985. – С. 16.

Технічні засоби навчання: аудіозапис.

Завдання для контролю засвоєних знань:

1. Ознайомитися з музичним твором “Вечорниці”.
2. Проаналізувати хорові епізоди щодо тематики, особливостей хорової фактури, музичної мови, вокально-хорових труднощів (за контекстом).
3. Зробити аналіз хору “Закувала та сива зозуля”.

Питання для самоперевірки:

1. Що вам відомо про творчий шлях українського композитора П. Ніщинського?
  2. До якого літературного твору було написано “Вечорниці”?
  3. Які обрядодії використовуються в хорових епізодах “Вечорниць”?
  4. Хто є авторами літературного тексту “Вечорниць”?
  5. Для якого типу хору написано “Закувала та сива зозуля”?
  6. Що таке музична мова? З яких основних елементів вона складається?
  7. Які види хорової фактури вам відомі?
  8. У чому полягають вокально-хорові труднощі виконання творів?
- Методи контролю:** комбіноване та індивідуальне опитування.

Тема 6. Хорова творчість галицьких композиторів – М. Вербицького, І. Воробкевича, О. Нижанківського, Д. Січинського (2 год.)

Мета самостійної роботи: ознайомитися з творчістю композиторів Галичини.

Література:

1. *Архімович Л., Шреєр-Ткаченко А., Шеффер Т., Карішева Т.* Музична культура України. – К., 1961. – С. 86–92.

2. Білинська М. Ісідор Воробкевич. – К.: Муз. Укр., 1958. – С. 48.
3. Загайкевич М. М. М. Вербицький. – К.: Музична Україна, 1961. – С. 70.
4. Луговенко В., Ніколаєва Н. Українська хорова література. – К.: Муз. Укр., 1985. – С. 18–20.
5. Павлишин С. Д. В. Січинський. – К.: Муз. Укр., 1950. – С. 67.

Технічні засоби навчання: аудіозапис, платівки.

Завдання для контролю засвоєних знань:

1. Познайомитися з творчим шляхом композиторів.
2. Підготувати реферат із хорової творчості:
  - М. Вербицького
  - І. Воробкевича
  - О. Нижанківського
  - Д. Січинського

Питання для самоперевірки:

1. Хто є автором Гімну України?
2. Що собою являє історико-стилістичний аналіз тексту Гімну України?
3. Які музично-виразні засоби розкриває Гімн України?
4. Які особливості диригентсько-виконавських засобів та прийомів простежуються у цьому творі?
5. Які вокально-хорові труднощі простежуються в аналізі вказаного хорового твору?

Методи контролю: реферат.

Тема 7. Хорова творчість М. Лисенка (2 год.)

Мета самостійної роботи: ознайомитись з хоровим доробком засновника української музичної культури М. Лисенка.

Література:

1. Архімович Л., Гордійчук М. М. В. Лисенко: життя і творчість. – К., 1992. – 251 с.
2. Архімович Л., Шресер-Ткаченко А., Шеффер Т. Нариси з історії української музики. – К., 1964. – 342 с.

3. Бенч-Шокало О. Український хоровий спів – К.: Український світ, 2002. – С.103–108.

4. Луговенко В., Ніколаєва Н. Українська хорова література. – К.: Муз. Укр., 1985. – С. 21–30.

Технічні засоби навчання: аудіозапис.

Завдання для контролю засвоєних знань:

1. Прослухати хори з опер “Тарас Бульба”, “Утоплена”.
2. Зробити коротку характеристику щодо тематики, стилю.

Питання для самоперевірки:

1. Що собою являють сюжети опер “Тарас Бульба”, “Утоплена”?
2. Які за жанром опери “Тарас Бульба”, “Утоплена”?
3. Які опери М. Лисенка ви можете назвати?
4. Яким засобом зображується народ в операх М. Лисенка?
5. Які інтонації використовує композитор щодо зображення українського народу та польської шляхти?
6. Які риси народнопісенної творчості зустрічаються в хорових епізодах опер “Тарас Бульба”, “Утоплена”?
7. Чим виступає народ у сцені виборів кошового в опері “Тарас Бульба”?
8. Що таке “хоровий речитатив”?

Методи контролю: опитування.

Тема 8. Хорова творчість М. Д. Леонтовича (2 год.)

Мета самостійної роботи: ознайомитись практично з музичними прикладами хорових творів М. Леонтовича.

Література:

1. Герасимова-Персидська Н. Характерні риси поліфонії М. Леонтовича. Вип. 2.– К.: Українська радянська музика, 1962. – С. 129–152.
2. Гордійчук М. Микола Леонтович. – К., 1972. – 55 с.
3. Дяченко В. М. Леонтович. – К., 1969. – 185 с.
4. Леонтович М. Вибрані хорові твори. – К.: Музична Україна, 1985. – С. 204.

Технічні засоби навчання: аудіозапис, платівки.

Завдання для контролю засвоєних знань:

1. Ознайомитись за нотною літературою з хоровими творами М. Леонтовича і зробити коротку характеристику щодо тематики, стилю обробок народних пісень: "Щедрик", "Дударик", "Козака несуть", "Мала мати одну дочку".

2. Ознайомитись з оригінальними творами: "Льодолом", "Легенда", "Моя пісня", "Літні тони".

3. Прослухати і проаналізувати хорову обробку (за вибором): зміст, тональність, форма, тип, вид хору.

Питання для самоперевірки:

2. Що вам відомо про життєвий і творчий шлях М. Леонтовича?

3. Які оригінальні твори М. Леонтовича увійшли до збірки "Хорові твори"?

4. Для яких за типом хорів були зроблені обробки народної пісні?

5. Які основні теми обробок народних пісень зустрічаються у творчості М. Леонтовича?

6. Які найбільш типові риси обробок народних пісень характерні для творчості М. Леонтовича?

7. Що таке народно-підголоскова поліфонія?

8. Для якого хору за звукоутворенням композитор робив обробки українських народних пісень?

Методи контролю: комбіноване та індивідуальне опитування.

Тема 9. Хорова творчість К. Г. Стеценка (2 год.)

Мета самостійної роботи: ознайомитись з обробками народних пісень та оригінальними хоровими творами К. Стеценка.

Література:

1. Андрос Н., Дженков В., Семененко Н. Українська хорова література. – К.: Музична Україна, 1986. – С. 25–37.

2. Луговенко В., Ніколаєва Н. Українська хорова література. – К.: Музична Україна, 1985. – С. 33–39.

3. Стеценко К. Г. Обробки українських народних пісень. – К.: Музична Україна, 1967. – 173 с.

4. Лісецької С. Кирило Стеценко. – К.: Музична Україна, 1974. – С. 3–92.

Завдання для контролю засвоєних знань:

1. Грати хорові обробки "Чуєш, брате мій", "Чи дома, дома".

2. Зробити короткий аналіз вказаних творів.

Питання для самоперевірки:

1. Які події життя мали вплив на хорову творчість К. Стеценка?

2. У яких жанрах хорової музики працював композитор К. Г. Стеценко?

3. Послідовником якого композитора вважається К. Г. Стеценко?

4. Які хорові обробки К. Г. Стеценка ви знаєте?

Методи контролю: співбесіда.

Тема 10. Хорова творчість Я. С. Степового (2 год.)

Мета: Ознайомитись із хоровими творами до даної теми, грати їх.

Література:

1. Ахримович Л., Шреєр-Ткаченко А., Шиффер Т., Карішева Т. Музикальна культура України. – М., 1961. – С. 308.

2. Андрос Н., Дженков В., Семененко Н., Тимошенко О. Українська хорова література: Навч. посібник. – К.: Муз. Україна, 1986. – С. 47.

3. Степовий Я. Зібрання творів у 3-х томах. Т. III. Хори. – К.: Музична Україна, 1965. – С. 23–25.

Технічні засоби: платівки.

Завдання для контролю засвоєних знань:

1. Ознайомитись з обробками народних пісень.

2. Дати коротку характеристику щодо тематики, прийомів хорової обробки.

Питання для самоперевірки:

1. Які типи обробок ви знаєте?

2. Які риси характерні для обробок українських народних пісень Я. С. Степового?

3. Яка фактура характерна для обробок жартівливих, танцювальних пісень Я. С. Степового?

4. Яка фактура характерна для обробок ліричних пісень Я. С. Степового?

Метод контролю: комбіноване та індивідуальне опитування.

Тема 11. Хорова творчість С. П. Людкевича (1 год.)

Мета: Ознайомитися з вокально-симфонічними творами С. Людкевича та обробками народних пісень.

Література:

1. *Андрос Н., Дженков В., Семененко Н., Тимошенко О.* Українська хорова література: Навч. посібник. – К.: Муз. Україна, 1986. – С. 58–75.

2. *Загадкевич М. С.* П. Людкевич. Нарис про життя і творчість. – К., 1957. – 154 с.

3. *Гагілка.* Обробка української народної пісні // Полинула чечіточка. – К., 1986. – С. 7.

Технічні засоби: плівки з записом.

Завдання для контролю засвоєних знань:

1. Прослухати та програти обробку народної пісні “Гагілка”. Проаналізувати її.

2. Прослухати кантату-симфонію “Кавказ”. Зробити коротку характеристику.

Питання для самоперевірки:

1. На зламі яких двох епох жив і творив видатний український композитор С. П. Людкевич?

2. Для якого за типом хору виконана обробка пісні “Гагілка”?

3. Що собою являє форма твору “Гагілка”?

4. Який хоровий жанр у творчості Людкевича вважається основним?

5. Що таке кантата-симфонія?

6. Які твори великої форми у творчості Людкевича вам відомі?

Метод контролю: комбіноване та індивідуальне опитування.

Тема 12. Хорова творчість Л. М. Ревуцького (1 год.)

Мета: Ознайомитися з кращими зразками хорової творчості Л. Ревуцького.

Література:

1. *Андрос Н., Дженков В., Семененко Н., Тимошенко О.* Українська хорова література: Навч. посібник. – К.: Музична Україна, 1986. – С. 77–112.

2. *Бялик М. Л. М.* Ревуцький. Риси творчості. – К., 1973. – 200 с.

3. *Полинула чечіточка.* – К., 1986. – С. 7.

4. *Ревуцький Л.* Хустина – кантата-поема. – К.: Муз. Укр., 1976. – 32 с.

5. *Шеффер Т.* Лев Ревуцький. Творчі портрети українських композиторів. – К., 1979. – 51 с.

Технічні засоби: магнітофонний запис.

Завдання для контролю засвоєних знань:

1. Програти і проаналізувати обробку народної пісні “Прилетіла перепілонька”.

2. Прослухати магнітофонний запис, слідкуючи за нотами кантати-поєми “Хустина”. Дати коротку характеристику її тематиці, музичним особливостям.

Питання для самоперевірки:

1. В яких хорових жанрах працював Л. Ревуцький?

2. У чому полягають вокально-хорові труднощі обробки народної пісні “Прилетіла перепілонька”?

3. Що являє собою жанр кантата-поема?

4. У чому полягає сюжетна лінія кантати-поєми “Хустина”?

5. Який за формою твір “Хустина”?

Метод контролю: співбесіда.

Тема 13. Хорова творчість Б. Лятошинського (1 год.)

Мета самостійної роботи: ознайомитися з хоровами творами до даної теми.

Література:

1. *Архімович Л., Карішева Т., Шеффер Т.* Нариси з історії української музики: 2-т., Ч. 1 – К., 1964. – С. 117.

2. *Лятошинський Б.* Хори без супроводу. – К.: Музична Україна, 1971. – С. 75.

3. *Луговенко В., Ніколаєва Н.* Українська хорова література. – К.: Музична Україна, 1985. – С. 50–52.

4. *Самохвалов В., Лятошинський Б.* – К., 1981. – 123 с.

Технічні засоби навчання: магнітофонний запис.

Завдання для контролю засвоєних знань:

1. Прослухати хорові твори.
2. Звернути увагу на збірку “Пори року”.
3. Проаналізувати хор “Осінь” на слова О. Пушкіна з циклу “Пори року”.

Питання для самоперевірки:

1. До якого хорового циклу увійшли твори “Зима”, “Весна”, “Літо”, “Осінь”?
2. Яка побудова хорового твору “Осінь” із циклу “Пори року”?
3. Які засоби художньої виразності використані у хорі “Осінь”?
4. Які особливості метроритму твору “Осінь”?
5. Який склад викладу характерний для середньої частини вказаного твору?

Методи контролю: комбіноване та індивідуальне опитування.

Тема 14. Хорова творчість композиторів ХХ століття (2 год.)

Мета самостійної роботи: ознайомитися з хоровою творчістю композиторів ХХ століття Є. Козака, Г. Верьовки, А. Штогаренка, Г. Майбороди, І. Шамо.

Література:

1. *Андрос Н., Дженков В., Семененко Н.* Українська хорова література. – К.: Музична Україна, 1986. – С. 47–77.

2. *Бенч-Шокало О., Верьовка Г.* Український хоровий спів – К.: Український світ, 2002. – С. 201–204.

3. *Волинський І.* Хорова творчість Є. Козака. – Л., 1958. – С. 59.

4. *Гордійчук М. Г. І.* Майборода. – К., 1963. – С. 78.

5. *Луговенко В., Ніколаєва Н.* Українська хорова література. – К.: Музична Україна, 1985. – С. 50–52.

Завдання для контролю засвоєних знань:

1. Ознайомитися з хоровою творчістю композиторів.

2. Написати реферат за творчістю Є. Козака, Г. Верьовки, А. Штогаренка, Г. Майбороди, І. Шамо.

Методи контролю: реферат.

Тема 15. Хорова творчість сучасних композиторів – Л. Дичко, Є. Станковича, Ю. Алжнева, Г. Гаврилець, В. Зубицького (2 год.)

Мета самостійної роботи: ознайомитися з хоровою творчістю композиторів, із сучасною мовою в хоровому мистецтві.

Література:

1. *Бенч-Шокало О.* Український хоровий спів – К.: Український світ, 2002. – С. 126–133.

2. *Гордійчук М.* Леся Дичко. – К., 1978. – 76 с.

3. *Лісецький С.* Євген Станкович. – К., 1987. – 63 с.

4. *Тарасенко А.* Українська радянська кантата і ораторія. – К., 1980. – 214 с.

5. Сучасна українська музика – К., 1965. – С. 112.

Технічні засоби навчання: аудіозапис.

Завдання для контролю засвоєних знань:

1. Ознайомитись із хоровими творами В. Зубицького “Гори мої” (хоровий концерт), Ю. Алжнева “Слава Тобі, Господи” – молитва за Україну (хоровий твір), Л. Дичко “Червона калина”(кантата), Є. Станковича “Цвітіння папороті” (фольклорна опера), Г. Гаврилець “Боже, нащо мене Ти покинув” (хоровий твір).

2. Проаналізувати щодо тематики, стилістики сучасності музичної мови.

3. Написати реферат за творчістю композиторів.

Питання для самоперевірки:

1. Для якого хорового колективу створювалась фольклорна опера “Цвітіння папороті” Є. Станковича?

2. Чим відрізняються хорові концерти В. Зубицького, Л. Дичко від хорових концертів ХVIII сторіччя?

3. Які особливості музичної мови сучасних композиторів вам відомі?

Методи контролю: реферат.

РОЗДІЛ II

Тема 1. Оперно-хорова творчість М. І. Глінки, О. С. Даргомижського (2 год.)

Мета: Ознайомитися з хоровими сценами з опер М. І. Глінки “Іван Сусанін”, “Руслан і Людмила” та О. С. Даргомижського “Русалка”.

Література:

1. *Даргомыжский А.* Хоры из оперы “Русалка”. – М.: Музыка, 1985. – С. 47.
2. *Серов А.* “Русалка” – опера А. Даргомыжского. – М.: Муз. изд., 1950. – Т. 1. – С. 41.
3. *Русская* хоровая литература: Сб. очерков к курсу хоровой литературы. – М.: Муз. изд., 1963. – вып. 1. – С. 28, 80.
4. *Усова И.* Хоровая литература. – М.: Музыка, 1976. – С. 17–30.

Технічні засоби: платівки.

Завдання для контролю засвоєних знань:

1. Прослухати і дати коротку характеристику хорових сцен з опер М. Глінки “Іван Сусанін” – “Родина моя”, “Разгулялися, разливались”, “Славься”; “Руслан і Людмила” – “Ложится в поле мрак ночной”; О. Даргомижського “Русалка” – “Ах ты, сердце”, “Заплетися, плетень”, “Как на горе мы пиво варили”, “Сватушка”.

2. Визначити риси народних пісень у хорових епізодах.

Питання для самоперевірки:

1. Яку першу назву мала опера М. Глінки “Іван Сусанін”?
2. Що таке “двоплановість” в оперному жанрі М. Глінки?
3. Який жанр опер “Руслан і Людмила” М. Глінки та “Русалка” О. Даргомижського?
4. Які риси народнопісенної творчості використані в хорових епізодах опер М. Глінки та О. Даргомижського?
5. В чому полягає послідовність творчості М. Глінки, О. Даргомижського?

Метод контролю: співбесіда.

Тема 2. Оперно-хорова творчість О. П. Бородіна, М. П. Мусоргського (3 год.)

Мета самостійної роботи: ознайомитися із хоровими сценами з опер “Борис Годунов” М. П. Мусоргського та “Князь Ігор” О. П. Бородіна.

Література:

1. *Романовский Н.* Хоровой словарь. Вып. 3. – М.: Музыка, 1980. – С. 6, 13.
2. *Русская* хоровая литература // Сб. очерков / Ред. Попов С. В. – М.: Муз. изд., 1963. – Вып. 1. – С. 115.
3. *Сохор А. О.* П. Бородин. Жизнь, деятельность, музыкальное творчество. – М., 1965. – С. 125.
4. *Стасов В.* Модест Петрович Мусоргский. Изб. статьи о музыке. – М.: Муз. изд., 1949. – С. 311.
5. *Усова И.* Хоровая литература. – М.: Музыка, 1976. – С. 31.

Технічні засоби навчання: магнітофонний запис, нотна література хорових сцен.

Завдання для контролю засвоєних знань:

1. Прослухати, звернути увагу на тематику та музичні особливості хорових творів опери М. Мусоргського “Борис Годунов”: “На кого ты нас покидаешь”, “Уж как на небе”, “Расходилась, разгулялась”; опери О. Бородіна “Князь Ігор”: “Солнцу красному слава”, “Улетай на крыльях ветра”, “Ох, не буйный ветер завывал”.

2. Дати коротку характеристику.

Питання для самоперевірки:

1. Які історичні події спонукали до вибору сюжету опер “Князь Ігор” О. Бородіна та “Борис Годунов” М. Мусоргського?
2. Яка сюжетна лінія цих опер?
3. Який термін написання опери “Князь Ігор” і хто є автором завершеного твору?
4. Яка роль відведена хору в опері М. Мусоргського “Борис Годунов”?
5. Яке ставлення композиторів до автентичних текстів і народного мелосу простежується у хоровій творчості О. П. Бородіна і М. П. Мусоргського (на прикладі опер “Князь Ігор” та “Борис Годунов”)?

Методи контролю: комбіноване та індивідуальне опитування.

Тема 4. Оперно-хорова творчість

М. А. Римського-Корсакова, П. І. Чайковського (3 год.)

Мета: Ознайомитись із хоровими сценами з опер “Садко”, “Майська ніч”, “Снігуронька” М. А. Римського-Корсакова та “Євгеній Онегін” і “Опричник” П. І. Чайковського.

Література:

1. *Русская* хоровая литература: Сб. очерков к курсу хоровой литературы. Вып. 2 / Ред. С. В. Попов. – М.: Муз. изд., 1969. – С. 43.
2. *Романовский Н.* Хоровой словарь. Вып. 3. – М.: Музыка, 1980. – С. 27.
3. *Усова И.* Хоровая литература. – М.: Муз. изд., 1976. – С. 44.

Технічні засоби: платівки.

Завдання для контролю засвоєних знань:

1. Прослухати хори опер М. А. Римського-Корсакова “Садко” – “Высота ль, высота поднебесная”, “Майська ніч” – “Песня о Голове”.
2. Звернути увагу на тематику та музичні особливості хорової музики опери М. А. Римського-Корсакова “Снігуронька” – “Проводы Масленицы” та опер П. І. Чайковського “Євгеній Онегін” – “Болят мои скоры ноженьки”, “Уж как по мосту-мосточку”, “Девицы-красавицы”; “Опричник” – “На море утушка купалась”.

Питання для самоперевірки:

1. Хто з указаних композиторів входив до складу “Могутньої купки”?
2. Який загальний напрямок творчості П. І. Чайковського?
3. Які оперні жанри визначились у творчості М. А. Римського-Корсакова?
4. Яку роль виконує хор в операх П. І. Чайковського та М. А. Римського-Корсакова?
5. Які риси народно-пісенної творчості використані в хорових сценах опер М. А. Римського-Корсакова і П. І. Чайковського?

Метод контролю: співбесіда з елементами демонстрації музичного матеріалу.

Тема 5. Хори *a capella* у творчості російських композиторів (4 год.)

Мета: Ознайомитись з хоровими творами М. І. Глінки, О. І. Даргомижського, П. І. Чайковського, Ц. А. Кюї, С. В. Танєєва, В. К. Каліннікова, П. Г. Чеснокова.

Література:

1. *Дмитровская К.* Анализ хоровых произведений. – М.: Сов. композитор, 1974. – С. 70.
2. *Ивакин М.* Русская хоровая литература. – М.: Сов. Розсип, 1965. – С. 113.
3. *Ольков К.* Хоры *a capella* С. Танеева // Хоровое искусство. – М. – Л.: Музыка. – вып. 2. – С. 33.
4. *Романовский Н.* Хоровой словарь. Вып. 3. – М.: Музыка, 1980. – С. 17, 22, 24, 38.
5. *Усова И.* Хоровая литература. – М.: Музыка, 1976. – С. 69–76.

Технічні засоби: платівки.

Завдання для контролю засвоєних знань:

1. Прослухати чи зіграти, проаналізувати щодо тематики, особливостей хорової фактури, музичної мови композиторів, хорові твори: М. Глінки “Москва”, “Венеціанська ніч” (обробка для хору М. Балакірева), О. Даргомижського “На півночі дикій”, Ц. Кюї “Гроза”, С. Танєєва “Вечір”, “Серенада”, В. Каліннікова “Зима”, П. Чеснокова “Теплится зорька”.

Питання для самоперевірки:

1. Який зміст прослуханих творів?
2. Для якого за типом хору написані вказані хорові твори?
3. Які основні тональності запропонованих хорових творів?
4. Які за формою означені хорові твори?
5. Які засоби художньої виразності використовуються композиторами в творах щодо розкриття художнього образу?
6. Які вокально-хорові труднощі зустрічаються в прослуханих творах?

Метод контролю: комбіноване та індивідуальне опитування.

Тема 6. Кантатно-ораторний жанр у творчості російських композиторів П. І. Чайковського, С. В. Рахманінова, С. С. Прокоф'єва, Г. В. Свиридова (3 год.)

Мета: Ознайомитися з хоровими творами великих форм російських композиторів.

Література:

1. *Ивакин М.* Русская хоровая литература. – М.: Сов. Рос., 1965. – С. 38–42, 58–70.
2. *Русская* музыкальная литература. / Под ред. М. Михайлова, Э. Фрида. – Л.: Музыка, 1982. – С. 181.
3. *Усова И.* Хоровая литература. – М.: Муз. изд., 1976. – С. 72–75, 82–88, 110–114, 118–120.

Технічні засоби: платівки.

Завдання для контролю засвоєних знань:

1. Прослухати і дати коротку характеристику окремим хоровим епізодам крупних творів: *(за вибором студента)*
  - кантату “Москва” П. І. Чайковського;
  - “Літургія Св. Іоанна Златоуста” С. В. Рахманінова;
  - кантату “Олександр Невський” С. С. Прокоф'єва;
  - кантату “Пушкінський вінок” Г. В. Свиридова.

Питання для самоперевірки:

1. Що таке “кантата”?
2. Що таке “ораторія”?
3. Що таке “літургія”?
4. Які особливості хорових епізодів щодо форми, фактури, засобів художньої виразності?

Метод контролю: комбіноване та індивідуальне опитування.

Тема 7. Хорова п'єса у творчості західноєвропейських композиторів (2 год.)

Мета: Ознайомитися з хоровими творами малих форм В. А. Моцарта, Л. Бетховена, Р. Шумана, Ф. Шуберта, Ф. Мендельсона.

Література:

1. *Друскин М.* История зарубежной музыки. Вып. 1–4. – М., 1953.
2. *Локшин Д.* Зарубежная хоровая литература. Вып. 1. – М.: Музыка, 1964. – С. 82.
3. *Романовский М.* Хоровой словарь. Вып. 3. – М.: Музыка, 1980. – С. 11, 17, 28, 35.
4. *Усова И.* Хоровая литература. – М.: Муз. изд., 1976. – С. 165–171.

Технічні засоби: платівки.

Завдання для контролю засвоєних знань: прослухати і проаналізувати хорові твори В. Моцарта “Літній вечір”, Л. Бетховена “Весняний поклик”, Ф. Шуберта “Вечірня зоря”, Р. Шумана “Нічна тиша”, Ф. Мендельсона “Ліс”, слідкуючи за нотами.

Питання для самоперевірки:

1. До якого музичного напрямку належать композитори В. Моцарт, Л. Бетховен?
2. До якого музичного напрямку належать композитори Ф. Шуберт, Р. Шуман?
3. Які найбільш типові риси притаманні хоровим творах віденських класиків та романтиків?
4. Які за формою запропоновані твори?
5. Які фактури використовують композитори щодо розкриття художнього образу у виучуваних творах?
6. Які засоби художньої виразності зустрічаються в хорових творах?

Метод контролю: співбесіда з демонстрацією музичного матеріалу.

Тема 8. Хори крупної форми у творчості Й. Баха, Г. Генделя, Й. Гайдна (2 год.)

Мета: Ознайомитися з хоровими частинами кантатно-ораторіального жанру Й. Баха, Г. Генделя, Й. Гайдна.

Література:

1. *Луппо Д., Локшин Д.* Зарубежная хоровая литература. – М.: Музыка. – Т. I. – 1964. – С. 8–38. – Т. II. – 1966. – С. 15–76. – Т. III. – 1975. – С. 112–118.

2. *Музыкальная энциклопедия.* Т. I. – М.: Сов. энцикл., 1978. – С. 359, 881, 955.

3. *Усова И.* Хоровая литература. – М.: Муз. изд., 1976. – С. 176–180.

Завдання для контролю засвоєних знань:

1. Прослухати, дати коротку характеристику та визначити особливості хорового письма хорових епізодів з “Високої меси” сі мінор Й. Баха, ораторії “Самсон” – хор “Поверженный Самсон” Г. Генделя, “Пори року” Й. Гайдна “Гроза”.

Питання для самоперевірки:

7. Які жанри великої форми в західноєвропейській музиці вам знайомі?

8. Що таке меса?

9. Місце виконання меси?

10. Які етапи розвитку жанру “меса” ви знаєте?

11. Які різновиди мес вам знайомі?

12. Яке призначення мала ораторія на початку свого розвитку (кінець XVI – початок XVII ст.)?

13. Які особливості стилю прослуханих творів?

Метод контролю: реферат.

Тема 9. “Реквієм” у творчості західноєвропейських композиторів (1 год.)

Мета: Ознайомитися з хоровими частинами жанру “реквієм” у творчості В. Моцарта, Дж. Верді.

Література:

1. *Гулеско І.* Музично-художня типологія реквієму в європейському культурному контексті. – Х. – Мелітополь, 2002. – С. 91.

2. *Романовский Н.* Хоровой словарь. – М.: Музыка, 1972. – С. 43.

2. *Музыкальная энциклопедия.* Т. IV. – М.: Сов. энцикл., 1978. – С. 394.

Технічні засоби: платівки.

Завдання для контролю засвоєних знань: прослухати і дати порівняльну характеристику стилю та засобів музичної виразності частин “Requiem”, “Lacrimoso”, “Dies irae” В. Моцарта та Дж. Верді.

Питання для самоперевірки:

1. Що таке реквієм?

2. Чим реквієм відрізняється від меси?

3. Які основні частини традиційно відсутні в реквіємі порівняно з месою?

4. У творчості яких західноєвропейських композиторів уперше з’явився жанр “реквієм”?

5. Які західноєвропейські композитори XVIII–XIX ст. працювали в жанрі “реквієм”?

6. Чим відрізняються (стилістика, засоби музичної мови та художньої виразності) схожі частини “Реквієму” В. Моцарта та “Реквієму” Дж. Верді?

7. Яких змін набув жанр “реквієм” у творчості радянських композиторів к. XIX – поч. XX ст. Д. Кабалевського, М. Козіцького та інших?

Метод контролю: співбесіда.

Теми 10–13. Оперно-хорова творчість західноєвропейських композиторів (2 год.)

Мета: Ознайомитися із деякими хоровими сценами з опер західноєвропейських композиторів Х. В. Глюка, В. А. Моцарта, К. М. Вебера, Дж. Верді, Ж. Бізе, Б. Сметани.

Література:

1. *Локшин Д.* Зарубежная хоровая литература. Вып. 2. – М.: Музыка, 1966. – С. 123.

2. *Музыкальная энциклопедия.* Т. I. – М.: Сов. энцикл., 1973 – С. 594.

3. *Романовский Н.* Хоровой словарь. Вып. 3. – М.: Музыка, 1980. – С. 12.

4. Усова И. Хоровая литература. – М.: Музыка, 1976. – С. 184–187.

Технічні засоби: плівки із записом.

Завдання для контролю засвоєних знань:

1. Прослухати чи програти, а також дати коротку характеристику хоровим епізодам з опер західноєвропейських композиторів: Х. Глюка – опера “Орфей”, хор “О, если в роще сей унылой”; В. Моцарта – опера “Ідоменей”, хор “Спит безмятежно море”; К. Вебера – опера “Вільний стрілок”, хор “Что лучше охоты”; Дж. Верді – опера “Ріголетто”, хор “Тише, тише”; Ж. Бізе – опера “Кармен”, хор робітниць “Гляди, как струей дымок улетает”; Б. Сметани – опера “Продана наречена”, хор “Как же нам не веселиться”.

Питання для самоперевірки:

1. Чому Х. Глюк вважається реформатором в оперному мистецтві XVIII ст.?

2. Які напрямки оперного мистецтва склалися до XVIII ст.?

3. Які основні характерні риси хорових сцен віденського класика В. Моцарта?

4. Які засоби художньої виразності характерні для хорових сцен романтичного напрямку опер К. Вебера?

5. Для якого типу хору написано хор “Тише, тише” з опери “Ріголетто” Дж. Верді?

6. Які вокально-хорові труднощі зустрічаються в хоровій сцені опери Ж. Бізе “Кармен” (хору робітниць)?

7. Який за характером та динамікою хор “Как же нам не веселиться” з опери “Продана наречена” Б. Сметани?

Метод контролю: Комбіноване та індивідуальне опитування.